

ISTRAGA U HRVATSKOM KAZNENOM ZAKONODAVSTVU *DE LEGE LATA I DE LEGE FERENDA*

1. UVOD

U Hrvatskoj se dugo vremena raspravljalo o potrebi mijenjanja odredbi Zakona o kaznenom postupku (u daljnjem tekstu: ZKP/1997.),¹ posebno u dijelu koji se odnosi na istragu. Često su bile upućivane kritike kako istraga traje predugo, da državni odvjetnik nema onu ulogu koju bi trebao imati radi učinkovitijeg kaznenog progona, da kazneni postupak za lakša kaznena djela treba pojednostaviti i dr. Unatoč čestim izmjenama i dopunama ZKP/1997, smatralo se kako ni te izmjene nisu postigle onaj prvenstveni cilj kaznenog postupka. Svjedoci smo kako se u donošenju kvalitetnih zakonskih rješenja često zanemarivalo mišljenje praktičara koji bi s obzirom na svoje veliko iskustvo zasigurno mogli ukazati na određene nedorečenosti u primjeni pojedinih instituta. Isto tako, ubrzano donošenje zakona ili njegove česte izmjene nisu pravi put u rješavanju problema. Poznato je kako u razvijenim državama *vacatio legis*² zakona traje i po nekoliko godina, a to sve sa svrhom da se svima omogući kvalitetno upoznavanje s njegovim sadržajem. Iako se na pripremi izmjena ZKP/1997. radilo više godina,³ Zakon o kaznenom postupku (u daljnjem tekstu: ZKP/2008.)⁴ donesen je 15. prosinca 2008. godine, a već je, i to za gotovo najsloženija djela (za kaznena djela iz nadležnosti Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta – u daljnjem tekstu ZUSKOK),⁵ stupio na snagu 01. srpnja 2009. godine. Nadalje, 30. lipnja 2009. godine (dakle, prije nego što se ZKP 2008. uopće počeo primjenjivati) donesene su nove izmjene i dopune ZKP/2008. godine (izmjene i dopune odnose se na sveukupno 119 članaka), a u prijelaznim i završnim odredbama propisano je da će te izmjene i dopune stupiti na snagu 01. srpnja 2009. godine.⁶ Dakle, zvuči gotovo nevjerojatno. Od donošenja izmjena i dopuna ZKP/ 2008. pa do njegovog stupanja na snagu, za tako jedan važan zakon, ostavljeno je vremensko razdoblje od

---

* Doc.dr.sc. Damir Primorac, docent na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Mostaru i Sveučilišnom studijskom centru za forenzične znanosti Sveučilišta u Splitu, odvjetnik u Splitu i redoviti član Akademije pravnih znanosti Hrvatske.

¹ Zakon o kaznenom postupku (Narodne novine br.110/97, 27/98, 58/99, 112/99, 58/2002, 143/2002 i 115/2006).

² *Vacatio legis* – vrijeme koje protječe između objavljivanja zakona ili drugog pravnog akta i njegovog stupanja na snagu (Pravni leksikon, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2001. godina, str. 1738).

³ Bubalo, T: Novi koncept i nova zakonska rješenja u Zakonu o kaznenom postupku Republike Hrvatske od 15. 12. 2008. godine, Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, br. 6, Pravni fakultet u Zenici, Zenica, 2010. godina, str. 8.

⁴ Zakon o kaznenom postupku (Narodne novine br. 152/2008, 76/2009, 80/2011 i 121/2011).

⁵ Zakon o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (Narodne novine br. 76/09, 116/10, 145/10 i 57/11).

⁶ Vidjeti Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku (Narodne novine br.76/2009).

svega osam dana. Sljedeće izmjene dogodile su se već 2011. godine kada su donesene nove izmjene i dopune ZKP/2008.⁷ Te izmjene i dopune donesene su 01. srpnja 2011. godine (izmjene i dopune odnose se na sveukupno 51 članak), a stupile su na snagu osam dana od dana objave u Narodnim novinama. Kao i kod ranijih izmjena, razvidno je kako je i ovdje ostavljen jedan kratak *vacatio legis*. Sve to ukazuje, bez obzira koliko se god trudilo usuglasiti zakon s međunarodnim standardima i potpisanim konvencijama⁸, da je zakon ipak donesen na brzinu te da uslijed toga trpi određene nedorečenosti i nudi pojedina nekvalitetna rješenja. Donošenjem ZKP/2008. najveće izmjene dogodile su se u prethodnom postupku gdje je državni odvjetnik postao *dominus litis*.⁹ Dok je prema ZKP/1997. istragu vodio istražni sudac, ZKP/2008. u Glavi XVII. uređuje novu – *državnoodvjetničku istragu*.¹⁰

2. POVIJESNI PRIKAZ ISTRAGE U HRVATSKOM KAZNENOM PRAVU

Do austrijskog Zakona o kaznenom postupku iz 1852. godine, u Hrvatskoj nije bio uređen jedinstveni kazneni postupak.¹¹ Naime, do tog zakona u pojedinim dijelovima Hrvatske primjenjivali su se austrijski propisi (npr. na području Dalmacije), u kontinentalnim dijelovima Hrvatske primjenjivali su se banski propisi itd. Tek austrijski Zakon o kaznenom postupku iz 1852. godine, koji je bio istražni (inkvizicijski), donio je jedinstveni kazneni postupak na području čitave Hrvatske.¹² Nakon toga kazneni postupak se ponovno uređivao različitim propisima na području Hrvatske da bi potom 1875. godine ponovno bio jedinstveno uređen kazneni postupak (donesen je Kazneni postupnik), ali ne po istražnom

⁷ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku (Narodne novine br. 80/2011).

⁸ Tako, neke od Konvencija su: Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Narodne novine – Međunarodni ugovori br. 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10), Europska Konvencija o sprječavanju mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (Narodne novine – Međunarodni ugovori br. 14/97.), Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (Narodne novine – Međunarodni ugovori br. 12/93, 7/1995 i 11/95), Konvencija UN protiv torture i drugih načina okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (Narodne novine – Međunarodni ugovori br. 12/93) i dr.

⁹ *Dominus litis* – gospodar spora, osoba koja je aktivno legitimirana na parnicu (Romac, A: Rječnik latinskih pravnih izraza, Informator, Zagreb, 1992. godina, str. 162).

¹⁰ Pavišić, B. i suradnici: Kazneno postupovno pravo, 3. Izdanje, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2010. godina, str. 244.

¹¹ Tijekom povijesti razvila su se tri temeljna oblika kaznenog postupka: optužni (akuzatorski) kazneni postupak, istražni (inkvizicijski) kazneni postupak i mješoviti (akuzatorski- inkvizitorski) kazneni postupak - *ibid*, str. 244.

¹² Istražni (inkvizicijski) kazneni postupak se razvijao postepeno, najprije u rimskoj državi, a potom i u drugim europskim državama. Izuzev Engleske, ovaj oblik kaznenog postupka postao je vodeći oblik kaznenog postupka u europskim državama do XV. stoljeća. Istražni (inkvizicijski) postupak dijeli se na dva dijela: istragu i suđenje. Dok u optužnom (akuzatorskom) kaznenom postupku postoje tri temeljne procesne uloge, kod ovog oblika kaznenog postupka postoji kumulacija tih uloga. Istragu pokreće i provodi poseban istražitelj (inkvirent) kada god postoji sumnja da je počinjeno kazneno djelo koje nije neznatnog značaja. Počinitelj se u pravilu odmah uhićivao, a tijekom istrage inkvizitor je prikupljao dokaze – ispitivao počinitelja i svjedoke. S obzirom da je priznanje okrivljenika „kraljica dokaza“, u tu svrhu vrlo često se upotrebljavalo mučenje (tortura) okrivljenika kako bi se došlo do njegovog priznanja. Naime, bez priznanja okrivljenika ili iskaza dvojice svjedoka sud nije mogao donijeti osuđujuću presudu. Postupak istrage je bio tajan, a o svakoj poduzetoj radnji morao se voditi zapisnik. Nakon završetka istrage inkvirent je sam donosio presudu ili je spis dostavljao sudskom vijeću radi donošenja odluke. Sudsko vijeće je donosilo odluku isključivo na temelju stanja u spisu koji je sastavljen tijekom istrage. Prema tome, okrivljenik i svjedoci nisu mogli biti nazočni suđenju, a odluka se donosila prema načelu pismenosti i tajnosti. Sudsko vijeće je moglo donijeti tri vrste presuda: osuđujuću, oslobadajuću i presudu kojom se okrivljenik „otpušta ispod suđenja“. Ovom zadnjom vrstom presude okrivljenik se ne proglašava krivim niti se oslobada od optužbe, s obzirom da sumnja glede okrivljenika da je počinio kazneno djelo i dalje postoji tako da se postupak protiv njega može uvijek nastaviti. Vidi o tome kod Tomić, M; Ilić, M: Kazneno procesno pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru, Mostar, 2006. godina, str. 21-22 i Krapac, D. i suradnici: Kazneno procesno pravo – prva knjiga: Institucije, IV. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2010. godina, str.18.

(inkvizicijskom) modelu, već mješovitom.¹³ Propisi koji su uređivali kazneni postupak iz tog razdoblja važili su sve do 1929. godine kada je donesen Zakonik o krivičnom postupku. Taj Zakonik je preuzeo najvažnije postavke Kaznenog postupnika iz 1875. godine po načelu mješovitog oblika kaznenog postupka.¹⁴ Sljedeće razdoblje uslijedilo je 1948. godine kada je donesen Zakon o krivičnom postupku s naglašenim istražnim (inkvizicijskim) postupkom, a što nije čudno jer je donesen pod sovjetskim utjecajem. 1953. godine donesen je novi Zakonik o krivičnom postupku koji je u više navrata bio mijenjan (bio je na snazi do 1997. godine). Tijekom tih izmjena, od onog početnog naglašenog istražnog (inkvizicijskog) postupka, zakon je postao liberalniji pa je tako postao sve naglašeniji optužni (akuzatorski) oblik kaznenog postupka.¹⁵ Kao što je već istaknuto, taj zakon je bio na snazi sve do 1977. godine kada je donesen novi Zakon o krivičnom postupku koji je prihvatio mješoviti oblik kaznenog postupka. Navedeni zakon, nakon osamostaljenja, preuzela je i Republika Hrvatska te je bio na snazi sve do 1997. godine. Nadalje, 1997. godine donesen je novi Zakon o kaznenom postupku koji je također bio zasnovan na načelu mješovitog oblika kaznenog postupka. Međutim, donošenjem novog Zakona o kaznenom postupku iz 2008. godine hrvatski se kazneni postupak bitno udaljio od modela „klasičnog“ mješovitog postupka.¹⁶

3. ISTRAGA U HRVATSKOM KAZNENOM ZAKONODAVSTVU *DE LEGE LATA I DE LEGE FERENDA*

Donošenjem ZKP/2008 napušten je dugogodišnji model istrage na način da istragu više ne vodi istražni sudac već državni odvjetnik. Dakle, napravljen je radikalni iskorak tako da se Hrvatska uklopila u one pravne sustave koji su napustili model prema kojemu je istragu vodio istražni sudac.¹⁷ Iako je bio veliki broj teoretičara i praktičara koji su isticali kako nije potrebno mijenjati kazneni postupak, već ga eventualno samo izmijeniti, tadašnja Vlada Republike Hrvatske odlučila je kazneni postupak prilagoditi pravnim sustavima anglosaksonskih zemalja smatrajući kako će se na taj način postići bolja i svrsishodnija

---

¹³ Mješoviti (akuzatorski-inkvizitorski) kazneni postupak je kao što mu sam naziv govori kombinacija optužnog (akuzatorskog) postupka i istražnog (inkvizicijskog) kaznenog postupka. Ovaj oblik kaznenog postupka najprije se razvio u Francuskoj 1808. godine, a zatim se proširio i u gotovo sve druge države kontinentalne Europe. Mješoviti kazneni postupak podijeljen je u dva stadija: istragu i glavnu raspravu, slično kao i u inkvizitorskom postupku. U stadiju istrage prevladavaju uglavnom inkvizitorski elementi (istražni sudac vodi istragu i prikuplja dokaze, istraga je tajna, postupanje tijekom istrage nije kontradiktorno i dr.), ali i neki akuzatorski elementi – npr. istražni sudac ne može donijeti odluku o provođenju istrage bez istražnog zahtjeva ovlaštenog tužitelja. S druge strane, na glavnoj raspravi prevladavaju akuzatorski elementi – postupak se pokreće na temelju optužnog akta ovlaštenog tužitelja, na glavnoj raspravi primjenjuje se načelo javnosti, usmenosti, kontradiktornosti i neposrednosti i dr. Glavna je značajka mješovitog kaznenog postupka različitost i razdvajanje procesnih uloga – kaznenog progona, obrane i suđenja. Vidjeti kod Pavišić, B. i suradnici: Kazneno postupovno pravo, *op. cit.*, str. 51 i Pravni leksikon, *op. cit.* str. 748.

¹⁴ Kurtović, A; Tomašević, G: Osnove kaznenog prava i postupka, Pravni fakultet u Splitu, Split, 2002. godina, str. 172.

¹⁵ Optužni (akuzatorski) kazneni postupak je najstariji oblik kaznenog postupka, a razvio se već u staroj Grčkoj i Rimu. Dok je ovaj postupak tijekom povijesti pretrpio određene promjene, i to naročito u kontinentalnom dijelu Europe, u anglo-američkim državama on se sačuvao trajno. Njegova glavna odlika je da on znači spor između dviju ravnopravnih stranaka (tužitelja i optuženika) pred nepristranim sudom, a kazneni postupak mogao je jedino pokrenuti tužitelj. Dakle, nema kaznenog postupka bez zahtjeva tužitelja. Tužitelj i optuženik iznose dokaze pred sudom, a sud ih ocjenjuje. Tijekom postupka okrivljenik ima samo obvezu odazvati se pozivu suda, dok nije obvezan iznositi obranu i odgovarati na postavljena pitanja. Tako, Sijerčić – Čolić, H: Krivično procesno pravo Knjiga I, Krivičnoprocesni subjekti i krivičnoprocesne radnje, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2008. godina, str. 61-62.

¹⁶ Krapac, D. i suradnici: *op. cit.*, str. 22.

¹⁷ Riječ je o Italiji, Njemačkoj, Austriji i dr.

rješenja u cilju otkrivanja kaznenih djela te kaznenog progona njihovih počinitelja. U tu svrhu Vlada Republike Hrvatske je 09. veljače 2007. godine prihvatila Načela za izradu novog Zakona o kaznenom postupku (u daljnjem tekstu: Načela),¹⁸ a upravo su ta Načela poslužila kao okvir donošenja ZKP/2008. Koncept uređenja ZKP/1997. bio je takav da je državno odvjetništvo u prethodnom postupku (dakle, predistražnom i istražnom postupku) uglavnom imalo pasivnu ulogu. Glavnu ulogu u predistražnom postupku imala je policija, dok je istragu i istražne radnje provodio istražni sudac.¹⁹ Za razliku od ZKP/1997., prema ZKP/2008. uloga državnog odvjetnika u značajnom dijelu približila se ulozi državnog odvjetnika kakvu on ima u anglosaksonskim zemljama.²⁰ Državni odvjetnik postao je *dominus litis* prethodnog postupka.

Postupak istrage u ZKP/2008. uređen je u Glavi XVII, a ona se sastoji od tri dijela:

- pokretanje, tijek i okončanje istrage,
- dokazno ročište i
- pouka o pravima.

Zadatak istrage ostao je jednak kao i prije, a on se sastoji u tome da se tijekom istrage prikupe dokazi i podaci potrebni da bi se moglo odlučiti hoće li se podići optužnica ili obustaviti postupak, te dokazi za koje postoji opasnost da se neće moći ponoviti na raspravi ili bi njihovo izvođenje bilo otežano. Najveća novost je da istragu provodi državni odvjetnik, a ne više istražni sudac, kako je to bilo uređeno u ZKP/1997. Državni odvjetnik donosi nalog o provođenju istrage ako postoje osnove sumnje da je počinjeno kazneno djelo za koje se ima proveli istraga.²¹ Za razliku od ZKP/1997. kada se istraga pokretala zbog postojanja osnovane sumnje (viši stupanj vjerojatnosti koji se temelji na dokazima) da je kazneno djelo počinjeno, ZKP/2008. za donošenje naloga o provođenju istrage traži postojanje osnova sumnje (niži stupanj vjerojatnosti koji se zasniva na konkretnim okolnostima i provjerljivim kriterijima).²² Prema ZKP/2008. istraga se **mora** provesti samo za kaznena djela za koja je propisana kazna dugotrajnog zatvora, dok se **može** provesti za druga kaznena djela za koja se vodi redoviti kazneni postupak. Smatram kako je postojanje osnova sumnje dostatno za

---

¹⁸ O Načelima vidjeti na www.vlada.hr/hr/content/download/10410/107223/file/220-08.pdf.

U točki 4. Načela istaknuto je kako su posljednjih godina provedena istraživanja radi reforme hrvatskog kaznenog postupka te je ukazano sljedeće:¹⁸

- mogućnost daljnjih parcijalnih reformi Zakona o kaznenom postupku vrlo su ograničene, gotovo iscrpljene,
  - da je sustav na normativnoj razini postao smetnja postizanju veće djelotvornosti i bolje zaštite prava i sloboda,
  - predugo trajanje kaznenog postupka,
  - u nekim komponentama zakonsko uređenje zahtijeva optimalno usklađivanje s pravilima Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i rješenjima koja prevladavaju u europskim zemljama.
- Načela su donesena prvenstveno kako bi se na njihovim temeljima provela reforma hrvatskog kaznenog postupka, a u načelima su postavljena tri ključna pitanja:
- reforma prethodnog postupka (ukidanje sudske i uvođenje državnoodvjetničke istrage),
  - uvođenje novih oblika ubrzanog postupanja,
  - poboljšanje procesnih pravila koja uređuju mjere za učinkovito postupanje u kaznenom postupku.

¹⁹ Tomašević, G; Krapac, D; Gluščić, S: Kazneno procesno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2005. godina, str.178.

²⁰ Umjesto kabinetskog tijela, što je značajka položaja državnog odvjetnika prema ZKP/1997, koja se u praksi značajnog broja državnih odvjetništava snažno ustalila, državni odvjetnik postaje aktivni, operativni subjekt kaznenog progona, istrage i kaznenog postupka, pred kojega se postavljaju i zadaće „terenskog“ rada in loco. Tako, Pavišić, B: Zakon o kaznenom postupku, 3. izdanje, Pravo i zakoni, Rijeka, 2011. godina, predgovor – str. VII.

²¹ Čl. 217. st. 1. ZKP/2008.

²² Vidi o tome kod Primorac, D: Kazneno procesno pravo II., nastavni tekst objavljen na web stranicama Sveučilišnog studijskog centra za forenzične znanosti Sveučilišta u Splitu - <http://forenzika.unist.hr/>, Split, 2011. godina, str. 24.

donošenje naloga o provođenju istrage budući da sud više ne odlučuje o provođenju istrage, već državno odvjetništvo i jer kazneni postupak više ne započinje donošenjem rješenja o provođenju istrage²³ već potvrđivanjem optužnice²⁴, tako da je dovoljan niži stupanj vjerojatnosti (osnova sumnje) da je počinjeno kazneno djelo. Jednako tako, velika novost u fazi istrage jest i činjenica da se istraga može voditi i protiv nepoznatog počinitelja. Ako počinitelj ostane nepoznat, državni odvjetnik može prekinuti istragu, s time da u svakom trenutku može donijeti nalog o nastavku istrage ukoliko prestanu smetnje koje su prouzročile prekid. Provođenje istrage protiv nepoznatog počinitelja omogućava da se poduzmu dokazne radnje u cilju istraživanja određenih okolnosti, a što je zasigurno svrhovito, posebno kada se uzme u obzir da je već u najranijem stadiju potrebno prikupiti što više dokaza koji će pomoći u rasvjetljavanju određenog slučaja te da će kasnije izvođenje dokaza biti otežano. S druge strane, to je od posebnog značaja kod složenih kaznenih djela poput organiziranog kriminaliteta, korupcije i terorizma, te gospodarskih kaznenih djela, gdje je češći slučaj da se raspolaze podacima o određenim aktivnostima koje bi mogle upućivati na kazneno djelo, nego podacima koji bi u tom stadiju postupka ukazivali na počinitelja kaznenog djela.²⁵ Ono što je također velika novina jest da osumnjičenik nema mogućnost izjaviti pravni lijek protiv naloga o provođenju istrage. Iako i u drugim državama koje su prihvatile ovakav koncept istrage nije predviđena mogućnost izjavljivanja pravnog lijeka na odluku tužiteljstva o provođenju istrage²⁶, smatram kako to nije dobro rješenje te da bi bilo puno pravičnije kada bi osumnjičenik imao tu mogućnost.²⁷ Naime, općepoznato je kako je prema ZKP/1997. bilo dopušteno izjaviti žalbu protiv rješenja o provođenju istrage,²⁸ pa stoga, ako je osumnjičenik imao tada mogućnost izjaviti žalbu protiv odluke suda koji je maksimalno nezainteresiran za ishod kaznenog postupka, onda nema razloga da takva mogućnost ne postoji sada, posebno kada se ima u vidu da istragu provodi tijelo koje je itekako zainteresirano za ishod kaznenog postupka. Osim toga, svjedoci smo da je viši sud ranije, povodom izjavljenih žalbi osumnjičenika, znao donositi rješenja o obustavi istrage te na taj način već u najranijoj fazi obustavljati postupak. Iz toga je razvidno kako je nužan jedan kontrolni mehanizam državnoodvjetničkog naloga o provođenju istrage (npr. sudska kontrola naloga o provođenju istrage) koji bi osigurao kvalitetnu pravnu zaštitu osumnjičenika, bez obzira na primjedbe državnog odvjetništva da to nije potrebno jer se radi o državnoodvjetničkoj odnosno stranačkoj istrazi i da nalog predstavlja njihov interni akt. Uostalom, i prema čl. 18. st. 1. Ustava Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Ustav RH)²⁹ propisano je kako se jamči pravo na žalbu protiv pojedinačnih pravnih akata donesenih u postupku prvog stupnja pred sudom ili drugim ovlaštenim tijelom. Prema tome, ako je cilj zakonodavca bio kazneni postupak učiniti jednostavnijim, bržim i ekonomičnijim, onda mu je jednako tako trebao biti cilj zadržati ili poboljšati pravnu zaštitu osumnjičenika, a ne je uskraćivati. Iako je ZKP/2008 propisano kako državni odvjetnik donosi nalog o prekidu³⁰ odnosno obustavi istrage³¹, u čl. 226. ZKP/2008.

²³ Čl. 164. toč. 1. ZKP/1997.

²⁴ Čl. 17. st. 1. toč. 2. ZKP/2008.

²⁵ Simović, M; Simović-Nišević, M: Istraga u krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, Stvarni pravni život br. 3, Institut za uporedno pravo, Beograd, 2011. godina, str. 206-207.

²⁶ To je slučaj s Austrijom, Njemačkom, Italijom, Bosnom i Hercegovinom i dr.

²⁷ Iako osumnjičenik tijekom istrage može predlagati obustavu istrage (državni odvjetnik obustavlja istragu ako postoji jedan od razloga propisan čl. 224. st. 1. ZKP/2008.), smatram kako niti ta mogućnost nije kvalitetno rješenje budući da o tome odlučuje isti državni odvjetnik koji vodi istragu, a isto tako, ukoliko se državni odvjetnik ne slaže s tim prijedlogom, nije dužan o tom prijedlogu donositi nikakvu odluku na koju bi osumnjičenik imao mogućnost izjaviti pravni lijek.

²⁸ Čl. 189. st. 1. ZKP/1997.

²⁹ Ustav Republike Hrvatske (Narodne novine br. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10 i 85/10).

³⁰ O prekidu istrage vidi čl. 223. ZKP/2008.

³¹ Razlozi za obustavu istrage sadržani su u čl. 224. ZKP/2008.

predviđen je jedini oblik sudske kontrole istrage kada sudac istrage može rješenjem prekinuti odnosno obustaviti istragu. Tako, kada sudac istrage odlučuje o nekom pitanju i ustanovi da djelo koje se stavlja na teret okrivljeniku nije kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti, da postoje okolnosti koje isključuju krivnju okrivljenika (osim u slučaju iz čl. 549. st. 3. ZKP/2008.)³² te da je nastupila zastara kaznenog progona ili je djelo obuhvaćeno amnestijom ili pomilovanjem ili ako postoje druge okolnosti koje isključuju kazneni progon, donosi rješenje o obustavi istrage. Dakle, kada sudac istrage odlučuje o nekom pitanju iz njegove nadležnosti i utvrdi postojanje jednog od gore navedenih razloga, tada obustavlja istragu, a protiv tog rješenja dopušteno je izjaviti žalbu. O žalbi odlučuje izvanraspravno vijeće istog suda. Kao što je već rečeno, istragu provodi državni odvjetnik, s time da on može nalogom povjeriti provođenje dokaznih radnji istražitelju. Prema čl. 202. st. 2. toč. 22. ZKP/2008. istražitelj je osoba koja je prema posebnom propisu donesenom na osnovi zakona ovlaštena provoditi dokazne i druge radnje, dok je u čl. 2. st. 1. toč. 11. Zakona o policijskim poslovima i ovlastima (u daljnjem tekstu: ZPPO)³³ propisano kako je istražitelj policijski službenik kojega uz prethodno pribavljeno mišljenje glavnog državnog odvjetnika imenuje glavni ravnatelj.³⁴ U čl. 64-66. Zakona o državnom odvjetništvu (u daljnjem tekstu: ZDO)³⁵ propisan je način sastavljanja liste istražitelja, tko može biti istražitelj i dr. Iz toga je razvidno kako je uloga istražitelja prema novom konceptu istrage od velikog značaja te da je u tom segmentu potrebno odabrati najstručnije osobe, dovoljan broj istražitelja, pristupiti njihovoj kvalitetnoj edukaciji i dr. Naročito je to bilo potrebno napraviti odmah nakon 01. rujna 2011. godine kada je ZKP/2008. stupio na snagu u odnosu na sva kaznena djela s obzirom da je već tada bilo za očekivati da će se najveći priljev predmeta dogoditi upravo u općinskim državnim odvjetništvima. Upravo zbog tog velikog broja priljeva predmeta, nedovoljnog broja zamjenika i savjetnika u općinskim državnim odvjetništvima,³⁶ nedovoljnog broja prostora s potrebnom infrastrukturom za prvo ispitivanje osumnjičenika i dr., dogodilo se preopterećenje u radu tih tijela te su bili prisiljeni u znatnom broju predmeta nalozima povjeravati provođenje dokaznih radnji istražiteljima. Prema tome, potrebno je žurno pristupiti rješavanju svih tih nedostataka budući da je dosadašnji rad pokazao kako u tom segmentu nije spremno dočekan početak primjene ZKP/2008. ZKP/2008. po prvi put uvodi mogućnost da branitelj, u svrhu pripremanja obrane, može tražiti obavijest od građana, osim žrtve i oštećenika kaznenog djela. U pozivu građaninu mora se naznačiti razlog pozivanja, ne smije se prijetiti posljedicama neodazivanja, a osoba koja se odazvala pozivu i odbije dati obavijest, ne može se pozivati zbog istog razloga. Iako je ova mogućnost zamišljena kao veliki iskorak glede izjednačavanja položaja stranaka u prikupljanju dokaza već od najranije faze, mišljenja sam kako u praksi (kao što se već i pokazalo) to neće biti toliko primjenjivano, a niti od velike pomoći okrivljeniku odnosno njegovom branitelju. Naime, treba istaknuti kako sve te obavijesti koje se uzimaju od građana nisu dokaz u kaznenom postupku i mogu poslužiti samo za potrebe obrane, dok državni odvjetnik, koji poduzima te iste radnje, sukladno ZKP/2008., građane

---

³² Prema odredbi čl. 549. st. 3. ZKP/2008. državni odvjetnik će, ako se pojavi sumnja u isključenu ili smanjenu ubrojivost okrivljenika ili njegovu raspravnu nesposobnost zbog duševnih smetnji (članak 325. ZKP/2008.), tijekom istrage prikupiti dokaze i činjenice potrebne radi utvrđenja je li okrivljenik u vrijeme počinjenja protupravnog djela bio neubrojiv i jesu li ispunjeni uvjeti za određivanje prisilnog smještaja okrivljenika prema odredbama Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama te je li raspravno sposoban.

³³ Zakon o policijskim poslovima i ovlastima (Narodne novine br. 76/09).

³⁴ Glavni ravnatelj je glavni ravnatelj policije u Ministarstvu unutarnjih poslova – čl. 2. st. 1. toč. 5. ZPPO.

³⁵ Zakon o državnom odvjetništvu (Narodne novine br. 76/09, 153/09, 116/10, 145/10, 57/11 i 130/11).

³⁶ Prema čl. 222. st. 2. ZKP/2008. na temelju odluke državnog odvjetnika u složenim istražnim predmetima, osim istražitelja sudjeluju državnoodvjetnički savjetnici i stručni suradnici. Oni mogu pripremati provođenje pojedinih dokaznih radnji, primati izjave i prijedloge, te samostalno poduzeti pojedinu dokaznu radnju koju im je državni odvjetnik povjerio. Zapisnik o takvoj radnji državni odvjetnik ovjerava najkasnije četrdeset i osam sati nakon njezina poduzimanja.

može ispitivati u svojstvu svjedoka, oštećenika, sudskih vještaka i dr. i njihove iskaze može koristiti kao dokaz u kaznenom postupku. S druge strane, raspravljalo se i o tome bi li uvođenje tzv. „formalne paralelne braniteljske istrage“ bilo dobro rješenje. Smatram da niti takvo uređenje nije kvalitetno rješenje s obzirom da bi dolazilo do „dupliranja“ dokaza tako da bi se iste osobe zvale nekoliko puta radi ispitivanja, postavilo bi se pitanje prihvaćanja dokaza koje je proveo branitelj odnosno državni odvjetnik i dr.³⁷ Slijedom toga, opravdano se postavilo pitanje kako u svemu tome pronaći ravnotežu odnosno postići osnovni cilj kaznenog postupka- „načelo jednakosti oružja“. Kod ovako uređenog ZKP/2008. u dijelu koji se odnosi na istragu zasigurno se može reći kako takva jednakost nije postignuta. To se prije svega ogleda u situaciji kada državni odvjetnik prilikom ispitivanja svjedoka, sudskih vještaka i dr. ne poziva osumnjičenika odnosno njegovog branitelja smatrajući kako se radi o državnoodvjetničkoj (stranačkoj) istrazi i da nazočnost osumnjičenika ili njegovog branitelja prilikom tog ispitivanja nije potrebna. Upravo suprotno, držim da je uloga osumnjičenika prilikom provođenja dokaznih radnji u stadiju istrage izuzetno važna jer se jedino na taj način može postići jednakost oružja. Ukoliko se osumnjičeniku onemogućiti sudjelovanje u tim dokaznim radnjama tada se nikako ne može govoriti o izjednačavanju položaja stranaka u prikupljanju dokaza odnosno o jednakosti oružja u kaznenom postupku.³⁸ Slijedom toga,

³⁷ Predlagatelj se nije opredijelio za paralelno uređenje tzv. „braniteljske istrage“. Naime, iskustva zemalja koje su to učinile u radikalnoj formi (npr. Italija reformom iz 2002. godine) za sada pokazuju malen napredak u pitanju položaja okrivljenika, ali otvaraju mnoga nova pitanja (npr. odnos prema žrtvi od koje se traže obavijesti, odnos braniteljskog i službenog istraživanja, sudjelovanje stranaka, odnos suda prema tom istraživanju, uporaba prikupljenih dokaza na raspravi i dr.). O tome kod Pavišić, B: Novi hrvatski Zakon o kaznenom postupku, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 15, br. 2/2008, Zagreb, str. 489-602. Istraživanje obrane ili tzv. braniteljska istraga uređena je u čl. 391 bis – čl. 391 decies Zakonika o o kaznenom postupku Republike Italije, više kod Pavišić, B. i dr, Talijanski kazneni postupak, Pravni fakultet u Rijeci, 2002. godina, str. 178-180.

³⁸ Rješenjem Županijskog suda u Splitu – Odjel za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta br. Kov-Us-26/11 od 19. ožujka 2012. godine temeljem odredbe čl. 351. st. 1. u svezi s čl. 86 i čl. 10. st. 1. i 2. toč. 2. ZKP/2008 izdvojeni su zapisnici o ispitivanju trojice svjedoka. Naime, prema mišljenju Županijskog suda u Splitu, navedeni iskazi pribavljeni su protivno Ustavu RH jer o ročištu na kojem je državni odvjetnik ispitao svjedoke nije uopće obavijestio branitelja optužene, na koji način je onemogućio obrani ispitivanje svjedoka optužbe, a radi se o dokazima na kojima državni odvjetnik, između ostalih, temelji optužnicu. Na taj način povrijeđena je odredba čl. 29. st. 2. podstavak 6. Ustava RH u kojoj je propisano da u slučaju sumnje ili optužbe zbog kažnjivog djela, osumnjičenik, okrivljenik ili optuženik imaju pravo ispitati svjedoke optužbe i zahtijevati da se osigura nazočnost i ispitivanje svjedoka obrane pod istim uvjetima kao i svjedoka optužbe. Nadalje, osumnjičenik je, prema odredbi čl. 202. st. 2. toč. 1. ZKP/2008., osoba protiv koje je podnesena kaznena prijava ili se provode izvidi ili se vodi istraga ili poduzimaju dokazne radnje prije početka kaznenog postupka, što pak znači da se citirana odredba čl. 29. Ustava RH, koja i osumnjičeniku jamči pravo na ispitivanje svjedoka optužbe, odnosi i na fazu kaznenog postupka prije podizanja optužnice. Povodom izjavljene žalbe državnog odvjetnika, Vrhovni sud Republike Hrvatske svojim rješenjem br. I KŽ-Us 28/12-4 od 09. svibnja 2012. godine prihvatio je žalbu državnog odvjetnika i preinačio prvostupanjsko rješenje na način da je odlučio da zapisnike o ispitivanju trojice svjedoka neće izdvojiti. U rješenju je navedeno kako je državni odvjetnik u pravu kada tvrdi da zapisnici o ispitivanju svjedoka nisu nezakoniti dokazi ističući da je prvostupanjski sud pogrešno, samo gramatički protumačio odredbu čl. 29. Ustava RH, te da se citirana odredba Ustava RH ne odnosi na radnje provedene prije započinjanja kaznenog postupka, što je slučaj na izdvojenim zapisnicima o ispitivanju svjedoka. Naime, iskazi ispitanih svjedoka pribavljeni su tijekom istrage koju, na temelju odredbe čl. 219. st. 1. ZKP/2008 provodi državni odvjetnik, provođenjem dokaznih radnji za koje odredbama ZKP/2008. nije predviđeno pozivanje i obavještavanje osumnjičenika i branitelja. U pravu je državni odvjetnik kada tvrdi da je pogrešan stav drugostupanjskog suda kako odredba čl. 29. st. 2. toč. 1. Ustava RH nalaže suprotno tj. obavještavanje osumnjičenika ili okrivljenika o provođenju svake radnje i prije početka kaznenog postupka. Citiranjem odredbom Ustava RH, u Glavi koja govori o zaštiti temeljnih ljudskih prava i sloboda, u čl. 29. govori se o pravima koja postoje pred sudom u okvirima kaznenog postupka. Trenutak u kome su svjedoci čija je zakonitost propituje ispitani, nakon što je državni odvjetnik donio nalog o provođenju istrage ne predstavlja fazu kaznenog postupka. Kazneni postupak prema izričitoj odredbi čl. 17. st. 1. toč. 1. ZKP/2008. započinje tek potvrđivanjem optužnice, a sve ranije faza je stranačkog postupanja. U trenutku kada su ovi svjedoci ispitani, iako se gramatički koristi termin osumnjičenika, u odnosu na njih ne provodi se sudski postupak, a razina izvjesnosti da su počinili kazneno djelo je samo na nivou osnova sumnje. Kako je istaknuto, ispravnim teleološkim tumačenjem odredbe

mišljenja sam kako je potrebno u što kraćem roku jasno propisati mogućnost da osumnjičenik može biti nazočan ispitivanju svjedoka, sudskih vještaka i dr. te na taj način aktivno sudjelovati u državnoodvjetničkoj istrazi. S obzirom da je prema ZKP/2008. ukinuta sudska, a uvedena državnoodvjetnička istraga, te da sud u prethodnom postupku više nema onu ulogu koju je imao prema ZKP/1997., u prethodnom postupku uveden je novi subjekt kaznenog postupka – sudac istrage. Iako sudac istrage više ne provodi istragu, on i prema ZKP/2008. ima velike ovlasti koje se prvenstveno ogledaju u odlučivanju o zahvatima u temeljna prava i slobode građana. Tako, kao isključive sudske radnje tijekom istrage (dakle, radi se radnjama suca istrage, a ne državnog odvjetnika) ZKP/2008. propisuje:³⁹

- određivanje jamstva,
- određivanje istražnog zatvora u domu,
- određivanje istražnog zatvora,
- određivanje privremenih mjera osiguranja,
- odlučivanje o prijedlogu oštećenika glede provođenja istrage,
- provođenje dokaznog ročišta,
- ispitivanje djeteta kao svjedoka,
- ispitivanje zaštićenog svjedoka,
- donošenja naloga o ekshumaciji i dr.

Prema tome, bez obzira na sada pasivniju ulogu suda u prethodnom postupku, iz gore navedenih ovlasti razvidno je kako sud (sudac istrage) i dalje ima vrlo važnu ulogu. Sudac istrage mora prvenstveno voditi računa da se ograničenje ljudskih prava i sloboda u istražnom postupku svede samo na najmanju moguću i neophodnu mjeru. Da bi na takav način sudac istrage mogao odlučivati potrebno je da s velikom pozornosti uzme u obzir sve do tada provedene rezultate prethodnog postupka koje je poduzeo državni odvjetnik te da sukladno tome vodi računa o izbjegavanju nepotrebnog ograničavanja ljudskih prava i sloboda.⁴⁰ Jedino na takav način može se postići da sudac istrage postane ključan subjekt odnosno jamac pravičnog postupanja prilikom odlučivanja o zahvatima u temeljna ljudska prava i slobode građana.

čl. 29. Ustava RH propisana je zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda u sudskom postupku, u postupku u kojem se utvrđuje krivnja optuženika. Upravo u tom postupku zajamčeno je pravo osobe o čijoj krivnji se odlučuje da „ispituje ili daje ispitivati svjedoke optužbe“. Prema tome, ispravnim teleološkim, a ne samo gramatičkim tumačenjem citirane norme Ustava RH, u ovoj fazi kaznenog progona, kada kazneni postupak još nije započeo, ne radi se o povredi prava obrane na koju ukazuje pobijano rješenje. To je faza postupanja u kojoj radnje poduzima samo jedna strana s ciljem prikupljanja dokaza koje će izvoditi pred sudom opravdavajući svoju tvrdnju o postojanju osnovane sumnje da je određena osoba počinila neko kazneno djelo, tvrdeći da je to i dokazano. Upravo to je ona kritična faza o kojoj govori Ustav RH u čl. 29, a koja je povezana s vođenjem kaznenog postupka pred sudbenom vlašću u Republici Hrvatskoj. Državno odvjetništvo nije dio sudbene vlasti koja jedino može odlučivati o nečijoj krivnji, već samo „samostalno i neovisno pravosudno tijelo“ koje nastupa kao stranka u kaznenom postupku pred sudom. Posve je jasno da dokaz koji bi bio izveden samo od strane jedne stranke, konkretno državnog odvjetnika, i u odnosu na koji ne bi bila pružena mogućnost sudjelovanja i protivnoj strani tj. strani obrane, ne bi mogao biti jedina osnova za zaključivanje o krivnji neke osobe. Međutim, da bi došlo do mogućnosti propitivanja je li dokaz izveden na ovaj način i je li povrijeđeno pravo obrane zajamčeno kako međunarodnim aktima tako i Ustavom RH, mora kazneni postupak doći u fazu kontradiktorne rasprave, što u konkretnom predmetu nije slučaj. Iz iznesenih razloga iskazi svjedoka izdvojeni iz spisa nisu nezakoniti u smislu odredbe čl. 10. st. 1. i st. 2. ZKP/2008, jer nisu pribavljeni povredom Ustavom zajamčenih prava obrane, kako to pogrešno drži prvostupanjski sud.

³⁹ Bubalović, T: *op. cit.*, str. 23.

⁴⁰ O tome vidi kod: Tegeltija, M. i suradnici: Modul 1 – Krivična oblast – Istražni postupak, Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine, Sarajevo, siječanj 2006. godina, str. 62

4. POREDBENI PRIKAZ UREĐENJA ISTRAGE U POJEDINIM EUROPSKIM DRŽAVAMA

Dok je u Republici Hrvatskoj provedena cjelokupna reforma kaznenog postupka, zapadnoeuropske države uglavnom su provodile parcijalne reforme (cjelovite reforme provedene su samo u Grčkoj 1951. godine, Portugalu 1987. godine i Italiji 1988. godine).⁴¹ Glede toga, smatram kako je tu posebno potrebno ukazati na reforme koje su provedene u Italiji, Austriji i Njemačkoj, a kada su u pitanju države koje su nastale raspadom bivše Jugoslavije, svakako trebamo spomenuti Bosnu i Hercegovinu.

4.1. Italija

Donošenjem Zakona o kaznenom postupku 1988. godine,⁴² Italija je u najvećoj mjeri napustila mješoviti kazneni postupak koji je karakterističan za kontinentalnu Europu te u najvažnijim segmentima usvojila akuzatorski model po uzoru na anglo-američki sustav.⁴³ Prihvaćajući takav model, Italija je prva država koja je u kontinentalnoj Europi provela jednu takvu reformu i po tome je u stručnim krugovima svakako postala prepoznatljiva.⁴⁴ Iako je talijanski Zakon o kaznenom postupku u zadnja dva desetljeća u više navrata izmijenjen, u dijelu koji se odnosi na istragu nisu napravljene neke značajne izmjene. Naime, kada je u pitanju istraga važno je istaknuti kako državni odvjetnik provodi istragu (on je *dominus litis* prethodnog postupka), a u radu mu pomaže pravosudna policija (nju čine državna policija, karabinjeri i finacijska straža),⁴⁵ koja radi po nalogu državnog odvjetnika i pod njegovim nadzorom. U stadiju istrage značajnu ulogu ima i sudac prethodnog postupka koji nadzire postupanje državnog odvjetnika te ujedno odlučuje o zahvatima u temeljna prava i slobode građana.

4.2. Austrija

Bez obzira na značajne izmjene Zakona o kaznenom postupku Austrije iz 1975. godine, sustav istrage nije mijenjan tako da je i dalje ostala sudska istraga.⁴⁶ Tek donošenjem Zakona o izmjenama Zakona o kaznenom postupku Austrije iz 2004. godine,⁴⁷ koji se počeo primjenjivati 01. siječnja 2008. godine, izmijenjen je sustav istrage na način da je sudska istraga ukinuta, a glavnu ulogu u prethodnom postupku ima državni odvjetnik. On donosi odluku o načinu odvijanja istražnog postupka te o njegovom okončanju.⁴⁸ Značajnu ulogu u stadiju prethodnog postupka ima i policija koja postupa po nalogu državnog odvjetnika. Što se tiče uloge suca u prethodnom postupku, on prije svega odlučuje o zahvatima u temeljna ljudska prava, s time da je odluka o pojedinim zahvatima u ta prava prepuštena i državnom odvjetniku odnosno policiji.

---

⁴¹ Prijedlog Zakona o kaznenom postupku, Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske, Zagreb, lipanj 2008. godina, str. 3. - www.vlada.hr/hr/content/download/54152/757260/file/27_01.pdf

⁴² Codice di procedura penale Repubblica Italiana - <http://www.leggeonline.info/procedurapenale/>.

⁴³ Pajčić, M: Otkrivanje informacija i dokaza između stranaka u kaznenom postupku, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Vol. 16 – br. 1, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2009. godina, str. 84.

⁴⁴ Pavišić, B. i dr, Talijanski kazneni postupak, op. cit. redaktorske napomene na str. IX.

⁴⁵ *Ibid.* str. 33-34.

⁴⁶ Bubalović, T: *op. cit.* str. 12.

⁴⁷ Strafprozessreformgesetz, BGBI I 2004/19.

⁴⁸ Simović, M; Simović-Nišević, M: *op. cit.* str. 214-215.

4.3. Njemačka

Njemački Zakon o kaznenom postupku donesen je 1877. godine, a od tada da danas mijenjan je više od 180 puta (Strafprozessordnung - u daljnjem tekstu: StPO).⁴⁹ Zadatak državnog odvjetništva u prethodnom postupku je voditi računa o tome da se prikupe svi relevantni dokazi te da se u cijelosti ispita činjenično stanje kako bi se moglo odlučiti hoće li se podići optužnica ili obustaviti postupak. U tu svrhu, državno odvjetništvo može samo ili putem policije provoditi istražne radnje,⁵⁰ s time da se u praksi najčešće događa da istražne radnje provodi policija i da rezultate tog istraživanja odmah dostavlja državnom odvjetništvu.⁵¹ U prethodnom postupku veliku ulogu ima sudac budući da izdavanje mnogih naloga spada u isključivu nadležnost suda (prvenstveno se tu misli na odlučivanje suda o zahvatima u temeljna prava građana – izdavanje naloga o nadzoru i tehničkom snimanju telekomunikacija, pretrazi i dr.).⁵² Prema tome, u normativnom smislu sud je gospodar prethodnog postupka, dok u stvarnosti središnju ulogu u prethodnom postupku ima policija.⁵³

4.4. Bosna i Hercegovina

Donošenjem Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: ZKP BiH),⁵⁴ koji je stupio na snagu 01. ožujka 2003. godine, napušten je model prema kojemu istragu provodi istražni sudac te je uređen novi koncept državnoodvjetničke istrage.⁵⁵ Prema ZKP BiH državni odvjetnik nalaže provođenje istrage ako postoje osnovne sumnje da je počinjeno kazneno djelo.⁵⁶ Dakle, državni odvjetnik pokreće i provodi istragu, uz sudjelovanje ovlaštenih službenih osoba koje imaju odgovarajuće ovlasti unutar policijskih tijela u BiH uključujući pri tome Državnu agenciju za istragu i zaštitu, sudsku i financijsku policiju, carinska i porezna tijela te vojnu policiju.⁵⁷ Sudac za prethodni postupak je supstituit istražnog suca. Njegova uloga je sada puno pasivnija nego što je to bilo ranije kada je

⁴⁹ Strafprozessordnung v. 1. II. 1877, RGeBl 253.

⁵⁰ Čl. 161. StPO.

⁵¹ Prema čl. 158. StPO kaznena prijava ili prijedlog za kazneni progon podnosi se usmenim ili pisanim putem državnom odvjetništvu, policiji ili općinskom sudu.

⁵² Tužiteljstvo je u istrazi pravno nemoćno. Izdavanje mnogih naloga spada u isključivu nadležnost suda (tzv. preventivna pravna zaštita). Tužiteljstvo i policija za izdavanje tih naloga moraju podnijeti zahtjev istražnom sucu. Samo kod postojanja opasnosti od odgode zbog nestanka dokaza, tužiteljstvo i policija ovlašteni su za izdavanje naloga i provođenje određenih mjera. Savezni ustavni sud je kriterije za postojanje opasnosti od nestanka dokaza jako pooštrio, zahtijevajući postavljanje dežurnog suca. Vidi o tome u: Zakon o krivičnom postupku Savezne Republike Njemačke, University press – magistrat izdanja, Sarajevo, 2011. godina, str. XVIII.

⁵³ Prijedlog Zakona o kaznenom postupku, Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske, Zagreb, lipanj 2008. godina, str. 4. - www.vlada.hr/hr/content/download/54152/757260/file/27_01.pdf

⁵⁴ Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09 i 93/09).

⁵⁵ Sustav istrage jednako je uređen i u Zakonu o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije BiH br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09 i 12/10 – u daljnjem tekstu: ZKP FBiH) te Zakonu o krivičnom postupku Republike Srpske (Službeni glasnik RS br. 50/03, 111/04, 115/04, 29/07, 68/07, 119/08, 55/09, 80/09, 88/09, 92/09 i 100/09 – u daljnjem tekstu: ZKP RS).

⁵⁶ Čl. 216. st. 1. ZKP BiH. U literaturi se osnove sumnje označavaju kao oblik vjerojatnosti koji se zasniva na određenim okolnostima, koje opet ukazuju na određene mogućnosti postojanja krivičnog djela i neke osobe kao mogućeg počinitelja – vidjeti o tome kod Sijerčić-Čolić, H: Krivično procesno pravo – Knjiga II, Tok redovnog krivičnog postupka i posebni postupci, Drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2008. str. 26.

⁵⁷ Sijerčić – Čolić, H; Hadžiomerađić, M; Jurčević, M; Simović, M: Komentari Zakona o krivičnom/kaznenom postupku u BiH, Vijeće Europe/Europska komisija, Sarajevo, 2009. godina, str. 587.

provodio istragu, ali je i dalje od velikog značaja. Naime, sucu za prethodni postupak povjerene su one zadaće kojima se ograničavaju osnovna prava i slobode osumnjičenika pa tako sudac za prethodni postupak izdaje nalog za dovođenje, nalog za pretragu, nalog za posebne istražne radnje, donosi rješenje o pritvoru i dr. Iz toga se zaključuje kako je uloga suca za prethodni postupak prvenstveno zaštita ljudskih prava i sloboda građana.

5. ZAKLJUČAK

Najznačajnije izmjene u hrvatskom kaznenom postupku, u odnosu na raniji ZKP/1997., dogodile su se u dijelu u kojemu se uređuje prethodni postupak, i to na način da istragu više ne vodi istražni sudac već državni odvjetnik. Uloga državnog odvjetnika u prethodnom postupku sada je znatno ojačana i on je postao *dominus litis* prethodnog postupka, dok sudac istrage odlučuje o zahvatima u temeljna prava i slobode građana. Državni odvjetnik u kaznenom postupku sada ima dvostruku ulogu, pa tako u prethodnom postupku on nastupa kao tijelo koje vodi kazneni postupak, dok u stadiju rasprave nastupa kao stranka koja zastupa optužnicu. Takvo jačanje uloge državnog odvjetnika u prethodnom postupku prije svega se pravda činjenicom da državni odvjetnik nije imao onu ulogu koju bi trebao imati radi učinkovitijeg kaznenog progona te da je kazneni postupak u stadiju istrage trajao predugo. Cilj istrage je prikupiti dokaze i podatke koji su potrebni da bi se moglo odlučiti hoće li se podići optužnica ili obustaviti postupak, te dokaze za koje postoji opasnost da se neće moći ponoviti na raspravi ili bi njihovo izvođenje bilo otežano. Kada je u pitanju istraga prema ZKP/1997., najviše kritika je bilo da ona traje predugo, dok je njezina prednost bila da je provodi istražni sudac te je stoga bilo malo primjedbi na njezinu vjerodostojnost. S druge strane, kada je u pitanju istraga prema ZKP/2008, dosadašnje iskustvo je pokazalo da je ona puno brža, ali s obzirom da je provodi jedna od stranaka (državni odvjetnik), puno je više primjedbi na njezin rad i ona nema onu vjerodostojnost kakvu je imala istraga dok ju je provodio istražni sudac. Tako, najglasnije primjedbe glede ZKP/2008. u dijelu koji uređuje istragu odnose se na to da protiv naloga državnog odvjetnika o provođenju istrage nije predviđena mogućnost izjavljivanja pravnog lijeka te da državno odvjetništvo ne poziva osumnjičenika odnosno njegovog branitelja prilikom ispitivanja svjedoka, sudskih vještaka i dr. Iako je i u drugim europskim državama istraga uređena na identičan način, smatram kako je radi izjednačavanja položaja stranaka (tzv. jednakosti oružja) potrebno već od najranijeg stadija postupanja omogućiti aktivno sudjelovanje osumnjičenika odnosno njegovog branitelja u istrazi. Ukoliko se to ne omogući, jasno je da će biti znatan broj primjedbi na takvo državnoodvjetničko postupanje, a što nije dobro, jer jačanje uloge jedne stranke uz istovremeno slabljenje druge dovodi samo do sumnji u vjerodostojnost provođenja takvih radnji. Neravnopravnost glede pravnog položaja osumnjičenika u bilo kojem stadiju kaznenog postupka, pa tako i nemogućnost njegovog ravnopravnog pariranja radnjama državnog odvjetnika u istrazi, zasigurno nailazi na opravdanu kritiku i u konačnici može rezultirati povredi stožernog načela kaznenog procesnog prava – načela pravičnog postupka. Koliko god je zakonodavac držao potrebnim kazneni postupak učiniti bržim i učinkovitijim, jednako tako trebao je voditi računa i o tome da zadrži ili poboljša procesna prava osumnjičenika, a ne da ih uskraćuje. Prema tome, uvijek treba voditi računa o tome da i okrivljenik spada među glavne subjekte kaznenog postupka te da mu se u cilju utvrđivanja istine u kaznenom postupku trebaju osigurati osnovna prava kako bi se taj cilj i ostvario.

LITERATURA

1. Bubalo, T: Novi koncept i nova zakonska rješenja u Zakonu o kaznenom postupku Republike Hrvatske od 15. 12. 2008. godine, Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, br. 6, Pravni fakultet u Zenici, Zenica, 2010. godina.
2. Codice di procedura penale Repubblica Italiana - <http://www.leggeonline.info/procedurapenale/>.
3. Krapac, D. i suradnici: Kazneno procesno pravo – prva knjiga: Institucije, IV. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2010. godina.
4. Kurtović, A; Tomašević, G: Osnove kaznenog prava i postupka, Pravni fakultet u Splitu, Split, 2002. godina.
5. Pajčić, M: Otkrivanje informacija i dokaza između stranaka u kaznenom postupku, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Vol. 16 – br. 1, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2009. godina.
6. Pavišić, B. i suradnici: Kazneno postupovno pravo, 3. Izdanje, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2010. godina.
7. Pavišić, B: Novi hrvatski Zakon o kaznenom postupku, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 15, br. 2/2008, Zagreb.
8. Pavišić, B. i dr, Talijanski kazneni postupak, Pravni fakultet u Rijeci, 2002. godina.
9. Pavišić, B: Zakon o kaznenom postupku, 3. izdanje, Pravo i zakoni, Rijeka, 2011. godina
10. Pravni leksikon, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2001. godina.
11. Prijedlog Zakona o kaznenom postupku, Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske, Zagreb, lipanj 2008. godina - www.vlada.hr/hr/content/download/54152/757260/file/27_01.pdf.
12. Primorac, D: Kazneno procesno pravo II., nastavni tekst objavljen na web stranicama Sveučilišnog studijskog centra za forenzične znanosti Sveučilišta u Splitu - <http://forenzika.unist.hr/>, Split, 2011. godina.
13. Rješenje Županijskog suda u Splitu – Odjel za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta br. Kov-Us-26/11 od 19. ožujka 2012. godine.
14. Rješenje Vrhovnog suda Republike Hrvatske br. I Kž-Us 28/12-4 od 09. svibnja 2012. godine.
15. Romac, A: Rječnik latinskih pravnih izraza, Informator, Zagreb, 1992. godina
16. Sijerčić – Čolić, H; Hadžimeragić, M; Jurčević, M; Simović, M: Komentari Zakona o krivičnom/kaznenom postupku u BiH, Vijeće Europe/Europska komisija, Sarajevo, 2009. godina.
17. Sijerčić – Čolić, H: Krivično procesno pravo Knjiga I, Krivično procesni subjekti i krivičnoprocesne radnje, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2008. godina.
18. Sijerčić-Čolić, H: Krivično procesno pravo – Knjiga II, Tok redovnog krivičnog postupka i posebni postupci, Drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2008.
19. Simović, M; Simović-Nišević, M: Istraga u krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, Stvarni pravni život, br. 3, Institut za uporedno pravo, Beograd, 2011. godina.
20. Strafprozessreformgesetz, BGBI I 2004/19.
21. Strafprozessordnung v. 1 II 1877, RGBI 253.
22. Tegeltija, M. i suradnici: Modul 1 – Krivična oblast – Istražni postupak, Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine, Sarajevo, siječanj 2006. godina.
23. Tomašević, G; Krapac, D; Gluščić, S: Kazneno procesno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2005. godina.
24. Tomić, M; Ilić, M: Kazneno procesno pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru, Mostar, 2006. godina.
25. Ustav Republike Hrvatske (Narodne novine br. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10 i 85/10).
26. Zakon o državnom odvjetništvu (Narodne novine br. 76/09, 153/09, 116/10, 145/10, 57/11 i 130/11).
27. Zakon o kaznenom postupku (Narodne novine br.110/97, 27/98, 58/99, 112/99, 58/2002, 143/2002 i 115/2006).
28. Zakon o kaznenom postupku (Narodne novine br. 152/2008, 76/2009, 80/2011 i 121/2011).
29. Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09 i 93/09).
30. Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije BiH br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09 i 12/10).
31. Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske (Službeni glasnik RS br. 50/03, 111/04, 115/04, 29/07, 68/07, 119/08, 55/09, 80/09, 88/09, 92/09 i 100/09).
32. Zakon o krivičnom postupku Savezne Republike Njemačke, University press – magistrat izdanja, Sarajevo, 2011. godina.
33. Zakon o policijskim poslovima i ovlastima (Narodne novine br. 76/09).
34. Zakon o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (Narodne novine br. 76/09, 116/10, 145/10 i 57/11).